

VELKOMMEN TIL GARMANNNS VERDEN

4 ILLUSTRASJONER FRA STIAN HOLES
BOK GARMANNNS SOMMER

Lærerveiledning

VANDREUTSTILLING nr. 123 A

En utstilling produsert av KUNST I SKOLEN

KUN
ST I
SKO
LEN

”Velkommen til Garmanns verden!”

Innholdsfortegnelse

Kort om utstillingen.....	3
Stian Hole - forfatter og illustratør.....	4
Bildeboka - et samspill mellom tekst og bilde.....	5
Arbeid med utstillingen.....	6
- Samtale om bøkene.....	6
- Samtale om bildene.....	6
- Bildene i utstillingen.....	7
- Tverrfaglige oppgaver.....	8
- Etterarbeid for eldre elever.....	9
- Kilder.....	10

KORT OM UTSTILLINGEN

Utstillingen består av 4 illustrasjoner fra Stian Holes bok *Garmanns sommer*. Boka følger utstillingen.

Bøkene om Garmann har fått mange priser og utmerkelser, både nasjonalt og internasjonalt. De er oversatt til flere språk, og nyter alle steder stor anerkjennelse. Bøkene har bilder av høy kunstnerisk kvalitet, og de illustrerer en god tekst som åpner for samtale. Vi møter Garmann, en gutt på 6-7 år, som føler en uro for mange ting. Livet er aldri helt trygt. Bare den som er veldig redd, kan være modig, har pappa sagt til Garmann. Garmanns verden er full av følelser og kompliserte spørsmål, og Stian Hole viser oss en barneverden som kanskje ikke er så ulik de voksnes verden. Mange av de vanskelige

spørsmålene i livet stiller vi oss allerede som barn, og som mange voksne frykter Garmann det ukjente som venter rundt hjørnet.

”Det ligger en eksistensiell uro hos Garmann, selv om han er i trygge omgivelser, og folk rundt han er glade i han. Det er en følelse både jeg selv og mine barn kjenner igjen, til tross for at vi har det godt.”

”Jeg tror mange barn kjenner igjen den urofølelsen som finnes i bøkene. Da er bildeboka et godt utgangspunkt for å snakke om de tingene. Ofte følger det en voksen leser med, og bildeboka er en god anledning til å nærme seg vanskelige temaer på en varsom måte,” sier Stian Hole. (Dagbladet 11.05.2010)

Bokas illustrasjoner er digitale bilder, satt sammen i mange lag i Photoshop. Stian Hole kaller sin teknikk for ”digitale, sømløse montasjer”. Noen steder består Garmanns ansikt av 30 forskjellige elementer som er satt sammen. Det er en collage der man ikke kan se overgangen mellom bildene. Han bruker foto, hyperrealistiske tegninger og en fargebruk som til sammen gir en drømmeaktig følelse. Det er en litt surrealistisk verden vi kommer inn i, med blomster og insekter som fremstår i nye dimensjoner, og Elvis som opptrer på uventede steder i alle tre bøkene.

STIAN HOLE - FORFATTER OG ILLUSTRATØR

Stian Hole er født i 1969 og er bokdesigner, illustratør og bildebokforfatter. Han har hovedfag i visuell kommunikasjon fra Statens Håndverks- og kunstindustriskole.

Som designer har Stian Hole blant annet laget bokomslag for forfattere som Roy Jacobsen, Jostein Gaarder, Petter Høeg og

Lars Saabye Christensen. Gjennom arbeidet med andres manuskripter modnet tanken om å prøve seg som forfatter selv. I 2005 debuterte han som forfatter med bildeboka *Den gamle mannen og hvalen*, og i 2006 kom *Garmanns sommer*. Så fulgte *Garmanns gate* i 2008 og *Garmanns hemmelighet* i 2010. At det tar to år mellom hver bok skyldes, i følge forfatteren, den tidkrevende teknikken han bruker for å skape den spesielle visuelle stilen.

Priser:

2005: Kultur- og kirke departementets debutantpris for barne- og ungdomslitteratur for *Den gamle mannen og hvalen*.

2006: Brageprisen, kategori for barne- og ungdomslitteratur for *Garmanns sommer*.

2007: Kulturdepartementets bildebokpris for *Garmanns sommer*.

2007: Bologna Ragazzi Award for *Garmanns sommer*.

2007: Årets vakreste bøker, gull i klassen Billedbøker for *Garmanns sommer*. Utdelt av Grafill.

2008: Prix Sorcière (Frankrike) - årets beste bok, for *Garmanns sommer*. Kåret av franske bibliotekarer.

2009: Bokkunstprisen.

2009: Notable Children's Books (USA)- årets beste bok, for *Garmanns sommer*. Utdelt av Association for Library Service to Children (ALSC).

2009: Nordisk Skolebibliotekarforenings Børnebogspris for *Garmanns gate*.

2009: Ezra Jack Keats New Author Award (USA) for *Garmanns sommer*.

2010: Deutscher Jugendliteraturpreis for *Garmanns sommer*.

2010: Brageprisen, kategori åpen klasse for *Garmanns hemmelighet*.

BILDEBOKA - ET SAMSPILL MELLOM TEKST OG BILDER

De fleste som kikker i en bildebok ser på bildene før de begynner med teksten. Når en observerer barn på biblioteket, er det helt klart at bildene er vesentlige for hvilke bøker barna vil låne. Det gjelder vel også ofte når den voksne skal kjøpe bildebøker til barn.

Illustrasjoner i bøker kan fungere på forskjellige måter. De kan være der som et engasjerende tilskudd til teksten, de kan hjelpe til med å forklare noe eller kanskje være en visuell fortolkning av noe i teksten. I billedboka er sammenhengen mellom tekst og bilde annerledes. Her utfyller de to kunstartene hverandre og er knyttet nært sammen, og bilde og tekst kan veksle på å fortelle historien.

Harald Nordberg, som er kjent for sine illustrasjoner i mange norske bildebøker, mener at i de bildebøkene der det er likeverd mellom tekst og bilde, er det en arbeidsfordeling kunstartene i mellom. I teksten finner vi historien eller ideen som boka bygges opp omkring. Teksten kan komprimere eller forlenge tid, og den kan i motsetning til illustrasjonene gå ut over det lineære handlingsforløpet og henvise til tidligere handlinger eller informasjon som ligger utenfor hovedhistorien. I teksten kan ikke-visuelle fenomener beskrives, som lukt, lyd, tale og tanker, og teksten kan gi ikke-visuelle karakteristikk av personer.

Bildene gir miljø og personschildringer, og er viktige som stemningsskapere - psykologisk/dramatisk. Ut over å plassere deler av tekstens handling og/eller mer psykologiske motiv i bildene, kan illustratøren opprette parallellhandlinger eller støttehandlinger, dvs at det innføres elementer/personer som utvider eller forsterker hovedhandlingen uten å ha direkte støtte i teksten.

Undersøkelser viser at vi oppfatter sterkere og husker bedre når flere sanser blir tatt i bruk samtidig. Her er billedboka i særklasse, barnet både ser, lytter og også etter hvert leser selv. I voksen alder husker vi ennå de illustrerte bøkene vi ble presentert for som barn. Vi som ble tidlig introdusert for f.eks. Egners bøker, eventyrbøker med Kittelsens tegninger og Gauguins illustrasjoner til Inger Hagerups dikt, glemmer ikke så lett disse bøkene.

Norske billedbøker er av svært høy kvalitet i internasjonal sammenheng. De er for mange barn deres aller første møte med kunst.

Når vi sitter med barn og en bildebok er vi kanskje ikke så opptatt av hva vi skal se disse bildene som. Vi kan se på illustrasjonen som en utfyllende del av et budskap, men vi kan også se på den som et selvstendig kunstverk. På samme måten som vi kan velge å se på en gammel albertavle som en albertavle eller som et kunstverk. I denne utstillingen har vi løsrevet bildene fra sammenhengen og presenterer dem som en vanlig kunstutstilling der verkene er å oppfatte som selvstendige kunstverk. Som kunstverk skiller de seg likevel fra annen billedkunst ved at de er illustrasjoner som er bundet til tekst og dens innhold. Samtidig med at bildene står i en sammenheng med tekst står de også i en billedkulturell kontekst.

Bildebøkene kan brukes slik at de er med på å gi barn deres aller første trening i å forholde seg til kunst og til en begynnende enkel bildeanalyse.

ARBEID MED UTSTILLINGEN

I bøkene om Garmann fyller illustrasjonene hele siden, og tekstene er skrevet inn i og tilpasset illustrasjonen. Slik er tekst og bilde knyttet nært sammen, og de utfyller hverandre i fortellingen. Som utstilling framstår illustrasjonene annerledes, der er bildene presentert uten tekst som selvstendige kunstverk. De kan presenteres for elevene slik, men å se dem helt uten sammenheng med teksten, vil gi en mindre sammensatt opplevelse og et fattigere utgangspunkt for samtale. Et av bildene har fått beholde teksten. Det er der Garmann sitter i hagen med en død fugl i hånden. Den vare, følsomme skildringen både i tekst og bilde viser hvordan de to kunststartene på forskjellig måte uttrykker dette øyeblikket, og hvordan de utfyller hverandre.

Samtale om boka

Ofte er det best om boka er lest mer enn en gang før vi begynner en samtale/analyse av den. Vi bør være sikre på at alle har fått med seg innholdet. Da er det også lettere å snakke om bildene og hvordan de forholder seg til teksten. Se på hele boka så de blir kjent med hvordan den er organisert: forsiden, baksiden og hvordan den er inni.

Spørsmålene er ment å antyde i hvilken retning samtalene kan gå, og formuleringen må tilpasses den aktuelle aldersgruppen.

- Var det noe du likte spesielt godt i denne boka?
- Var det noe du ikke likte?
- Har du opplevd noe lignende det som skjer med Garmann?
- Kjenner du deg igjen i noen av Garmanns tanker?
- Hva er det Garmann gruer seg til?
- Er det bare Garmann som gruer seg til noe?
- Faren til Garmann har sagt "Bare den som er veldig redd, kan være modig." Hva mener han med det?

Samtale om bildene

Gunnar Danbolt skriver i sin bok *Blikk for bilder* at "kunstformidlerens oppgave er å være en brobygger mellom kunstverket og betrakteren. Og den broen kunstformidleren bygger, har bare en hensikt - å få betrakteren til å åpne seg for kunstverket." Kunstformidlingen er en virksomhet som skaper og utvider vår forståelse av og opplevelse av kunstverk. Vi leser bildene ut fra den konteksten de befinner seg i. Vår referanseramme preger lesingen og hvordan vi oppfatter og tolker bildene. Evnen til å lese bilder er viktigere enn noen gang, og bildeboka har en viktig rolle når det gjelder å oppøve denne typen leseferdighet.

For å få til en god dialog og aktivisere barna bør vi voksne unngå å si så mye om bildene selv, men la dette være åpent for elevene. De aller fleste vil bli engasjert hvis det første spørsmålet er

- Fortell hva du ser i bildet? Da kommer samtalen fort i gang, og alle kan være med. Så kan vi gå videre med flere spørsmål.
- Er det et bilde du liker spesielt godt? Hvorfor?
- Synes du bildene passer til historien? På hvilken måte?
- Er det noe bildene viser som ikke er med i teksten?

Bildene i utstillingen

4 bilder fra Garmanns sommer:

Bilde 1

- Hva ser du i dette bildet?
- Hva tror du Garmann tenker på?
- Hvordan er ansiktsuttrykket til Garmann?
- Dette er forsiden på boka. Forteller den noe om hva boka handler om?
- Hvordan ville du laget forsiden?

Bilde 2

- Hva ser du i dette bildet?
- Er sommerfuglene der på ordentlig?
- Hva mener vi når vi sier at vi har sommerfugler i magen?
- Har du hatt sommerfugler i magen? Hva tenkte du på da?
- Er det forskjell på hva barn og voksne gruer seg til?
- Garmann er redd for mange ting: Hva er du redd for?
- Hva er tegning og hva er fotografi på dette bildet?

Bilde 3

- Hva ser du i dette bildet?
- Hva tenker Garmann å gjøre med fuglen?
- Har du opplevd at et dyr dør?
- Hva skjer med dyr når de er døde?
- Hvorfor er vi redde for å dø?
- Hvordan kan vi se at Garmann er trist?

Bilde 4

- Hva ser du i dette bildet?
- Hvorfor er blomstene større enn Garmann?
- Hvorfor er tantene større enn moren som står i vinduet?
- Hva er det i bildet som forteller oss at det er sommer?
- Hva tror du Garmann tenker på når han står der ved grinden og ser tantene gå

avgårde?

-I boka er det ikke bare Garmann som gruer seg og er urolig for ting. Hva gruer Garmanns gamle tanter seg til?

Tverrfaglige oppgaver:

- Øv på bevisstgjøring av hvordan forløpet/rekkefølgen i en historie er. Hva er begynnelsen, midtparti og slutt. Hver elev tegner eller maler noe de selv liker godt fra boka, og etterpå er de med på å plassere alle tegningene i riktig rekkefølge.
- Elevener i mindre grupper bytter på med å lese høyt for hverandre og lytte.
- Velg en av personene, bruk fantasien og fortell mer om han enten skriftlig eller muntlig.
- Dramatiser fra handlingen i boka, f.eks møte med Roy og Garmann.
- La elevene tegne sin egen forside på boka.
- Elvis Presley er med i alle bøkene. Kan du finne han?
- Lag en sang om Garmann.
- Skriv en fortelling om en gang du var veldig redd.
- Lag en collage med utgangspunkt i ting elevene er redd/engstelige for (slanger, edderkopper, å være alene, mørket...). Sett sammen egne tegninger, utklipp fra aviser og ukeblader, og bilder funnet på internett. Små dikt og tekstbiter kan også være med.

Etterarbeid for eldre elever

Innholdsmessig passer utstillingen best for de yngste elevene, men det er mange elementer i bildene som egner seg godt til etterarbeid for eldre elever.

-Lag en collage hvor du blander teknikker. Scan og bruk photoshop eller et annet bilderedigeringsprogram.

-Stian Holes bilder har klare referanser til andre kunstnere. I *Garmanns sommer* er det særlig ett bilde som har mye til felles med et kjent kunstverk av Magritte. Finn bildet i boka og finn Magrittes bilde. Hva er likt/ulikt?

René Magritt, *Galconda*

Fra *Garmanns sommer*

-Søk på bilder av Edward Hopper. Kan du finne bilder av han som har noe til felles med bilder i Stian Holes bøker?

Edward Hopper, *Morning sun*

Fra *Garmanns sommer*

-Hva er surrealisme i billedkunsten? Hvilke surrealistiske trekk finner du i Stian Holes illustrasjoner?

-Kan du finne andre elementer i bildene som ligner på noe du har sett i f.eks. tegneserier, film eller tv?

-Gå på biblioteket og se på bildebøker fra de siste tiårene. Sammenlign og finn likheter og forskjeller. Hvordan har datateknologien endret bokillustrasjonene?

-Velg ut din favorittbildebok og gjør rede for hvorfor den er det.

-Hva er det ved bildebøkene som gjør at de har noe å gi til både barn og voksne?

Kilder:

- *Stian Hole leser fra Garmanns verden*, Jan Thomas Holmlund, Dagbladet 11.05 2010 (nettversjonen).
- Anne Schäffer: *Å skrive kritisk om bildebøker*, www.barnebokkritikk.no.
- Wikipedia
- Nordisk Børnebokpris 2009, Stian Hole, Norge. Nordisk Skolebibliotek-forening.
- *Litteraturliste til Stian Holes Garmanns gade*, Kirsten Jordal, Kirsten Jordal og Høst & Søn/Rosinante & Co, København 2010.
- *Barn-teater-verden. Over skillene*. Red. Marcin Bartnikowski. Warszawa 2010.

KUNST I SKOLEN

Kunst i Skolen (KiS) er en frittstående medlemsorganisasjon som i over seksti år har tilbudt et bredt utvalg kunstpedagogiske tjenester og materiell produsert spesielt for undervisningsinstitusjoner.

Kunst i Skolen har som formål:

- *Å arbeide for at visuell kunst skal få en sentral plass i lærings- og holdningsdannende arbeid i skolen.*
- *Å bidra til å vekke interessen for og gi kunnskaper om visuelle uttrykksformer slik de er kommet til uttrykk i tidligere tider og i dag.*
- *Å sette i verk tiltak som gir opplevelser, og som utvikler kunstforståelse, skapende evner, kritisk sans og følsomhet overfor visuelle uttrykk.*

Vår hovedoppgave er produksjon og administrasjon av kunstutstillinger som turnerer mellom skoler i hele landet. Når skolene mottar en utstilling følger det med skreddersydde undervisningsopplegg med referanser til målene i Kunnskapsløftet. Gjennom Kunst i Skolens vandreutstillinger får mange tusen skolebarn hvert år stifte bekjentskap med kjente kunstnere og originalkunst.

For å gi skolene læremidler med godt bildemateriale, produserer vi digitale bildepresentasjoner med utgangspunkt i kunst, arkitektur og design. Vi arrangerer årlige lærerkurs og studiereiser, og kan bistå skolene i forbindelse med kunstinnkjøp.

Medlemmer mottar månedsbrev med informasjon om nye utstillinger, bildepresentasjoner, kurs og månedens bilde.

Medlemmer får også rabatt på kunstkjøp i vårt galleri.

Kunst i Skolen er medlem i SEF, Samarbeidsforum for estetiske fag.

Kunst i Skolen
Kongens gate 2
0153 Oslo
23 35 89 30
Org.nr. 970 133 402
kis@kunstiskolen.no
www.kunstiskolen.no

**KUNST
KREATIVITET
KOMPETANSE**

KUNST I SKOLEN siden 1948
www.kunstiskolen.no